

Forslag

Lov om faste samlivsforhold og deres opløsning.

Fremsat den 3. oktober 1968 af *Poul Dam, Krog Hansen, Morten Lange og Aksel Larsen.*

Kapitel 1.

§ 1. Ved faste samlivsforhold forstås i denne lov

1. ægteskaber bevidnet efter reglerne i kapitel 2,
2. ægteskabslignende forhold anerkendt efter reglerne i kapitel 4,
3. storfamilier, jfr. kapitel 7.

Kapitel 2.

Indgåelse og bevidnelse af ægteskab.

§ 2. Den, som er undergivet forældremyndighed, kan ikke indgå ægteskab.

§ 3. Den, som er umyndiggjort, kan ikke indgå ægteskab uden samtykke fra værger eller, såfremt dette nægtes uden rimelig grund, fra overøvrigheden.

§ 4. Ægteskab kan ikke indgås mellem slægtninge i ret op- og nedstigende linje.

§ 5. Ægteskab kan ikke indgås mellem adoptant og adoptivbarn, så længe adoptivforholdet består.

§ 6. Den, som lever i ægteskab eller i et anerkendt ægteskabslignende forhold, kan ikke indgå ægteskab, så længe det tidligere faste samlivsforhold ikke er endeligt opløst.

§ 7. Ægteskab må ikke indgås, uden at hver af parterne over for den anden og den myndighed, som skal prøve ægteskabsbetingelserne, har afgivet erklæring om, hvorvidt den pågældende har eller venter børn. Opløsningspligten omfatter også adoptivbørn, men ikke børn, som er bortadopteret.

§ 8. Før indgåelse af ægteskab kan bevidnes, skal det godtgøres, at ægteskabsbetingelserne er opfyldt. Justitsministeren fastsætter regler herom.

§ 9. Prøvelse af ægteskabsbetingelserne foretages af kommunalbestyrelsens formand, i København af en af borgmestrene efter magistratens bestemmelse.

Stk. 2. Prøvelsen foretages på det sted, hvor bruden bor. Har bruden ikke bopæl her i landet, foretages prøvelsen på det sted, hvor brudgommen bor. Har ingen af parterne bopæl her i landet, foretages prøvelsen på det sted, hvor en af parterne opholder sig.

§ 10. Indgåelse af ægteskab bevidnes af de i § 9 nævnte myndigheder eller af personer, der af disse er bemyndiget til at foretage bevidnelsen på vedkommende myndigheds ansvar.

Stk. 2. Et ægteskab, der er bevidnet af myndighederne, kan efter nærmere af kirkeministeren fastsatte regler velsignes af en præst i folkekirken.

§ 11. Ægteskabsbevidnelse kan ikke ske, før den i § 9 nævnte myndighed har attesteret, at ægteskabsbetingelserne er opfyldt. Attesten skal være udstedt inden for de sidste tre måneder.

Stk. 2. Er der på grund af en af parternes sygdom alvorlig fare for, at en udsættelse af bevidnelsen vil medføre, at denne ikke kan finde sted, kan ægteskabsbevidnelse dog ske, selv om den i stk. 1 nævnte attest ikke foreligger, medmindre det er myndighederne

bekendt, at ægteskabsbetingelserne ikke er opfyldt.

§ 12. Ægteskabsbevidnelsen skal overværes af mindst to vidner.

Stk. 2. Parterne skal ved samtidigt fremmøde over for den bevidnende myndighed erklære at ville indgå ægteskab med hinanden og derpå forkyndes at være ægtefolk.

Stk. 3. De nærmere regler om fremgangs måden fastsættes af justitsministeren.

§ 13. Såfremt et ægteskab er bevidnet uden iagttagelse af de i §§ 10-12 fastsatte bestemmelser, er bevidnelsen ugyldig, medmindre justitsministeren i særlige tilfælde efterfølgende godkender den som gyldig.

§ 14. Udenrigsministeren kan fastsætte regler om adgang for diplomatiske og konsulære tjenestemænd til at foretage ægteskabsbevidnelse i udlandet.

Stk. 2. Lovens regler om ægteskabsbetingelser og ægteskabsbevidnelse finder anvendelse på de ægteskabsbevidnelser, der foretages i henhold til stk. 1. Prøvelse af ægteskabsbetingelserne kan foretages af en diplomatisk eller konsulær tjenestemand, som af udenrigsministeren er bemyndiget hertil.

Stk. 3. Ved overenskomst med fremmed stat kan det bestemmes, at ægteskaber, der indgås for vedkommende lands diplomatiske eller konsulære tjenestemænd her i landet, er gyldige i Danmark.

Kapitel 3.

Ægteskabs omstødelse.

§ 15. Et ægteskab omstødes ved dom, hvis det er indgået i strid med reglerne i § 4 eller § 6.

Stk. 2. Er ægteskabet indgået i strid med § 6, kan det dog ikke omstødes, når det tidligere faste samlivsforhold er endeligt opløst, inden sag er anlagt.

Stk. 3. Sag til omstødelse kan anlægges af justitsministeren eller den, han bemyndiger hertil, eller af en af ægtefællerne. Er ægteskabet indgået i strid med § 6, kan tillige ægtefællen i det tidligere faste samlivsforhold anlægge sag.

§ 16. Et ægteskab omstødes endvidere ved dom efter påstand af den ene ægtefælle:

1) Hvis han ved ægteskabets bevidnelse befandt sig i en tilstand, som udelukker evnen til at handle fornuftsmæssigt,

2) hvis han blev tvunget til at indgå ægteskab, eller

3) hvis han blev forledt til at indgå ægteskab ved, at han af den anden ægtefælle gennem falske oplysninger eller svigagtig fortielse af sandheden blev groft vildledt om, hvem den anden er, eller om dennes tidligere liv.

Stk. 2. Sag må anlægges inden seks måneder efter, at den i stk. 1, nr. 1-2, nævnte tilstand eller tvang er ophørt, eller efter at ægtefællen er blevet bekendt med de forhold, der er nævnt under nr. 3. Sag må anlægges inden et år efter ægteskabets indgåelse.

§ 17. Omstødelse medfører samme retsvirkninger som skilsmisse.

Stk. 2. Om formuedelingen gælder reglerne i skiftelovens § 69.

§ 18. Omstødes et ægteskab, og var den ene ægtefælle ved ægteskabets indgåelse i god tro med hensyn til omstødelsesgrunden, medens den anden kendte eller burde kende denne, kan der ved dommen tilkendes den førstnævnte ægtefælle erstatning efter almindelige erstatningsregler.

§ 19. Dør en af parterne i et ægteskab, som kunne omstødes, inden omstødelse er sket, kan den efterlevende ægtefælle anlægge sag til omstødelse i samme udstrækning som hidtil, ligesom den afdødes arvinger har samme adgang som den afdøde til at anlægge sag til omstødelse.

Stk. 2. En omstødelsessag efter stk. 1 må anlægges inden tre måneder efter dødsfaldet.

Stk. 3. Reglerne i § 17 og § 18 finder tilsvarende anvendelse ved omstødelse efter den ene ægtefælles død.

§ 20. Hvis en ægtefælle, som har indgået ægteskab i strid med § 6, dør, inden ægteskabet er omstødt, skal enhver ret mod tredjemand til økonomiske goder, som ved dødsfaldet tilfalder en efterlevende ægtefælle, tilkomme ægtefællen i det første faste samlivsforhold, medmindre andet fremgår af omstændighederne.

Kapitel 4.

Anerkendelse af ægteskabslignende forhold.

§ 21. Såfremt to personer over 21 år i mindst tre år uden afbrydelser af længere varighed har levet i et fast samlivsforhold, kan enhver af dem kræve samlivsforholdet anerkendt af overvrigheden.

Stk. 2. Såfremt den anden part modsætter sig anerkendelsen af et påstået samlivsforhold, meddeles eller nægtes anerkendelsen ved dom.

Stk. 3. Ved afgørelsen af, om der eksisterer et fast samlivsforhold, skal der lægges vægt på, om der er fælles bolig og husholdning, om den ene af parterne har bidraget til forsørgelsen af den anden og dennes børn, samt om parterne har fælles børn. Såfremt ingen af disse omstændigheder forefindes, kan anerkendelsen ikke meddeles.

Stk. 4. Anerkendelse kan ikke meddeles, såfremt parterne ikke ville kunne indgå ægteskab med hinanden på grund af nogen af paragrafferne 4-6.

§ 22. Anerkendelse efter § 21 af et fast samlivsforhold medfører på alle lovgivningens områder samme retsvirkninger som indgåelse af ægteskab.

Stk. 2. Ordet ægtefæller skal overalt i lovgivningen forstås som omfattende parterne i et anerkendt fast samlivsforhold, medmindre andet udtrykkeligt er bestemt.

§ 23. Personer, som er medlemmer af en storfamilie, jfr. kapitel 7, kan ikke kræve anerkendelse af samlivsforhold efter § 21, så længe storfamilien består og de er medlemmer af den.

Stk. 2. Såfremt to personer, der har været medlemmer af samme storfamilie, fortsætter samlivet efter at være udtrådt af storfamilien, kan den tid, hvori de begge samtidig har været medlemmer af storfamilien, dog højst to år, medregnes i den i § 21, stk. 1, nævnte periode på tre år.

Kapitel 5.

Separation og skilsmisse.

§ 24. En ægtefælle har ret til separation.

§ 25. Hvis ægtefæller, som er blevet separeret, genoptager samlivet, bortfalder separationens virkninger for fremtiden.

§ 26. Enhver af ægtefællerne har ret til skilsmisse, når de efter opnået separation har levet adskilt i et år og ikke senere har genoptaget samlivet.

§ 27. Enhver af ægtefællerne har ret til skilsmisse, når deres samliv har været hævet i de sidste to år.

§ 28. En ægtefælle har ret til skilsmisse, når den anden ægtefælle har indgået nyt ægteskab i strid med § 6.

§ 29. Separation og skilsmisse gives ved dom eller bevilling.

Stk. 2. Bevilling kan kun meddeles, såfremt ægtefællerne er enige om vilkårene, jfr. kapitel 6. Bevilling udfærdiges af justitsministeren eller af overvrigheden efter justitsministerens bemyndigelse.

Stk. 3. Findes det betænkeligt at meddele bevilling, skal bevilling nægtes.

§ 30. Inden bevilling til separation eller skilsmisse meddeles, skal der optages vilkårsforhandling, hvorunder der ikke må berøres spørgsmål om forældremyndigheden over børnene eller om bidragspligt. Regler om vilkårsforhandlingen fastsættes af justitsministeren. Det kan i disse regler bestemmes, at vilkårsforhandling bortfalder for en ægtefælle, der ikke har ophold her i landet.

Kapitel 6.

Separations- og skilsmissevilkår m. v.

§ 31. De vilkår, der er fastsat ved en dom til separation, afsagt her i landet, gælder også for tiden efter en skilsmisse, opnået på grundlag af separationen. Spørgsmålet om bidragspligt skal dog altid tages op til ny afgørelse.

§ 32. I forbindelse med separation eller skilsmisse træffes der af retten bestemmelse om, hvem forældremyndigheden over børnene skal tilkomme.

Stk. 2. Ved afgørelsen skal retten alene have børnenes tarv for øje.

Stk. 3. Afgørelse efter stk. 1. kan ændres ved dom, såfremt væsentligt forandrede forhold kræver det.

§ 33. I forbindelse med separation eller skilsmisse kan retten på begæring af den ene ægtefælle pålægge den anden ægtefælle pligt til at yde bidrag til den førstnævntes underhold.

Stk. 2. Den principielle afgørelse af spørgsmålet om underholdspligt, herunder pligtens varighed, træffes af retten, mens overvrigheden fastsætter bidragets størrelse.

Stk. 3. Afgørelser efter stk. 2 træffes under hensyn til, i hvilket omfang den, der ønsker bidrag, selv kan skaffe sig et tilstrækkeligt underhold, og hvorvidt den anden part formår at udrede bidrag.

§ 34. Bidragspligt bortfalder, når den berettigede indgår nyt ægteskab eller et fast samlivsforhold af den i § 21 omtalte art, eller en af ægtefællerne afgår ved døden.

§ 35. En afgørelse om ægtefællernes bidragspligt kan ændres ved en ny dom, såfremt forandrede forhold taler herfor.

Stk. 2. En af overvrigheden truffet afgørelse om bidragets størrelse kan ændres af overvrigheden, såfremt omstændighederne taler derfor.

§ 36. Om retten til ægtefællepension efter en skilsmisse gælder lovgivningens særlige regler herom.

§ 37. Om ægtefællernes ret til at fortsætte lejemålet af fælles lejlighed gælder lejelovgivningens regler herom.

Stk. 2. Såfremt en lejlighed i en ejendom, der hører til den enes bodel eller særeje, og som indeholder flere beboelseslejligheder, hidtil har tjent til familiens bolig, kan retten i forbindelse med dom til separation eller skilsmisse pålægge ægtefællen at udleje lejligheden til den anden ægtefælle og fastsætte vilkår for lejemålet.

§ 38. Har en ægtefælle haft særeje, kan det, hvis ægtefællernes formueforhold, ægteskabets varighed og omstændighederne i øvrigt i særlig grad taler derfor, efter på-

stand af den anden ægtefælle i forbindelse med dom til separation eller skilsmisse bestemmes, at den ene ægtefælle skal yde den anden et beløb for at sikre, at denne ikke stilles urimeligt ringe i økonomisk henseende efter separationen eller skilsmissen. Denne regel anvendes også med hensyn til rettig- heder, der er uoverdragelige eller i øvrigt af personlig art, og som ikke indgår i bo- delingen.

§ 39. Hvis der er taget skridt til opnåelse af separation eller skilsmisse, kan retten efter begæring træffe midlertidig bestem- melse om, hvem foreldremyndigheden over børnene skal tilkomme. Reglerne i § 32 finder tilsvarende anvendelse. Retten kan ændre sådanne bestemmelser samt beslut- ninger truffet efter myndighedslovens § 24, stk. 1, såfremt væsentligt forandrede for- hold kræver det. Rettens afgørelse træffes ved kendelse.

Stk. 2. Såfremt ansøgningen om opnåelse af separation eller skilsmisse tages tilbage, eller såfremt sagen afvises eller hæves, bortfalder en bestemmelse, der er truffet efter stk. 1, medmindre samlivet mellem ægtefællerne er ophævet. Bestemmelsen har i så fald samme virkning som bestemmelser truffet efter myndighedslovens § 24, stk. 1.

§ 40. Har ægtefæller med henblik på separation eller skilsmisse truffet aftale om fordelingen af formuen eller andre vilkår, kan aftalen ved dom ændres eller erklæres for uforbindende, såfremt den skønnes åben- bart urimelig for den ene ægtefælle på tids- punktet for dens indgåelse.

Stk. 2. Sag må anlægges inden et år efter endelig dom til separation eller skilsmisse eller efter udfærdigelse af bevilling.

Stk. 3. Såfremt en aftale mellem ægte- fæller anfægtes i kraft af almindelige formue- retlige regler, gælder fristerne i stk. 2 ikke.

Kapitel 7

Storfamilier.

§ 41. Ved en storfamilie forstås en gruppe på mere end to voksne personer, der ikke bindes sammen af slægtskab, men har fælles bolig og husførelse samt faktisk indbyrdes forsørgelse.

§ 42. En storfamilie kan registreres hos overøvrigheden. Anmeldelsen skal indeholde oplysninger om storfamiliens sammensætning og om de økonomiske aftaler medlemmerne imellem, herunder om eventuel fællesjendom. Ændringer i storfamiliens sammensætning eller i de økonomiske forhold skal anmeldes til den registrerende myndighed.

§ 43. Ved opløsningen af en storfamilie, der er registreret efter reglerne i § 42, yder overøvrigheden efter anmodning bistand til afgørelse af økonomiske tvistigheder. Tilsvarende bistand ydes enkelte personer, der ønsker at udtræde af storfamilien. Justitsministeren fastsætter nærmere regler for denne virksomhed.

Kapitel 8.

Ikrafttrædelsesbestemmelser m. v.

§ 44. Loven træder i kraft den 1. juli 1969.

§ 45. En vielse, der er foretaget før lovens ikrafttræden, og som efter de på foretagelsestidspunktet gældende regler ikke er gyldig, kan af justitsministeriet godkendes som gyldig, såfremt særlige grunde taler herfor.

§ 46. Er der før lovens ikrafttræden anlagt sag til opnåelse af separation, skilsmisse eller ægteskabs omstødelse eller indgivet ansøgning om bevilling til separation eller skilsmisse, anvendes den tidligere lovgivnings regler.

Stk. 2. Såfremt en af ægtefællerne begærer det, inden endelig dom afsiges eller bevilling meddeles, kan lovens regler dog anvendes.

Stk. 3. Omstødes et ægteskab, der er indgået før lovens ikrafttræden, anvendes

lovens regler om virkningerne af ægteskabs omstødelse.

§ 47. Om ægtefællers adgang til at opnå skilsmisse på grundlag af en separation meddelt før lovens ikrafttræden, anvendes den tidligere lovgivnings regler.

Stk. 2. Uanset bestemmelsen i stk. 1 kan hver af ægtefællerne dog kræve skilsmisse fra den 1. juli 1970.

§ 48. Enhver aftale eller afgørelse, der er truffet efter de hidtidige regler om separation og skilsmisse, kan ændres ved dom efter reglerne i denne lovs kapitel 6.

§ 49. Fra lovens ikrafttræden ophæves, jfr. dog §§ 46 og 47:

- 1) forordning af 30. april 1824 om præsters embede angående ægteskab,
- 2) lov af 13. april 1851 om ægteskab uden for folkekirken,
- 3) lov nr. 79 af 19. februar 1892 om ægteskabs indgåelse for danske konsulere i udlandet,
- 4) lov nr. 269 af 14. december 1906 om overenskomster vedrørende ægteskaber indgåede for diplomatiske eller konsulære embedsmænd,
- 5) lov nr. 276 af 30. juni 1922 om ægteskabs indgåelse og opløsning, bortset fra kapitel 1, og
- 6) lov nr. 140 af 25. maj 1956 om adoption § 26.

Stk. 2. Fra den 1. juli 1970 ophæves kapitel 1 i lov nr. 276 af 30. juni 1922 om ægteskabs indgåelse og opløsning.

§ 50. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland, men kan ved kgl. anordning sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøse eller grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslaget.

I bemærkningerne sammenholdes nærværende forslag med det af justitsministeren den 14. maj 1968 fremsatte forslag til lov om ægteskabs indgåelse og opløsning (Folketingstidende 1967-68, 2. samling, tillæg A, sp. 2937), i det følgende betegnet med forkortelsen min.fsl. Der er derimod kun i forbigående henvist til den gældende ægteskabslov eller til den betænkning fra justitsministeriets ægteskabsudvalg, som min.fsl. bygger på. Om dette henvises til bemærkningerne og bilaget til min.fsl. Min.fsl. blev underkastet 1. behandling den 24.

máj 1968 (Folketingets forhandlinger, sp. 3628-3658) og henvist til et udvalg, der ikke har afsluttet sit arbejde.

Nærværende forslag fremsættes som et alternativ til min.fsl. med henblik på at kunne indgå i folketingets fortsatte arbejde med en ny ægteskabslov. De synspunkter, der ligger bag det, er skitseret af SF's ordfører i den førnævnte debat (sp. 3643-3646).

Lovens titel.

Udgangspunktet for det foreliggende forslag er den kendsgerning, at der i det moderne samfund er mange forskellige samlivsenheder — par og familier — med boligfællesskab, med gensidige hjælpe- og støttefunktioner og med opdragelsesfunktioner, og at disse enheder ikke nødvendigvis baseres på vielsesattester. Lovens opgave må være at beskytte parterne i alle disse fast etablerede samlivsforhold, ikke alene i de formaliserede ægteskaber. Derfor må loven for det første give bestemmelser for, hvordan det konstateres, at der foreligger samlivsforhold af en bestemt art, og for det andet fastsætte regler for fremgangsmåden ved disse samlivsforholds opløsning, navnlig for samfundets bistand ved afgørelsen af de interessekonflikter, der står i forbindelse med opløsningen.

Forlovelse.

Min.fsl. opretholder — med en enkelt ændring — forlovelseskapitlet i den gældende ægteskabslov. Det er derimod udeladt i det foreliggende forslag ud fra det synspunkt, at det forlovelsesbegreb, der opereres med, savner realitet for en så stor del af befolkningen i vore dage, at de beskyttelses- og erstatningsvirkninger, som paragrafferne tilsigter, vil ramme fuldstændigt i blinde. Der kan meget vel forekomme tilfælde, hvor erstatningskrav i forbindelse med et påtænkt ægteskab, som ikke bliver til virkelighed, kan anses berettiget, men her må dansk rets almindelige erstatningsregler være tilstrækkelige.

Anerkendelse af ægteskabstignende forhold.

Forslagets kapitel 4 betegner en nydannelse, selv om grundtanken — at længere tids faktisk samliv giver parterne lignende rettigheder som et formelt ægteskab — har lighedspunkter med såvel gammel dansk ret som angelsaksisk ret („common-law marriage“).

Ved nydannelsen muliggøres dels en bedre beskyttelse af den svagere part i et ikke-formaliseret samlivsforhold og af de eventuelle børn, dels at samlivsforhold, som ikke vil kunne formaliseres ved ægteskab — navnlig samlivsforhold mellem personer af

samme køn, kan få retsvirkning f. eks. på formuerettens og arverettens områder.

For begge grupper er den nuværende mangel på anerkendelse af det faktiske fællesskab årsag til mange uheldige forhold.

Hvis et par, der har levet sammen som gifte uden at være det, ophæver samlivet, kan der f. eks. opstå problemer i forbindelse med retten til boligen eller af økonomisk art eller for så vidt angår forholdet mellem børnene og faderen (idet moderen i disse tilfælde normalt vil besidde forældremyndigheden). Den svagere part i disse forhold står i øjeblikket helt uden samfundets beskyttelse.

Også i andre samlivsforhold vil mangelen på anerkendelse medføre uheldige virkninger. Det kan således gælde i de såkaldte „homofile ægteskaber“, hvor den svagere part ved forholdets opløsning i levende live eller den efterlevende ved dødsfald kan blive stillet overordentlig dårligt. Der tænkes imidlertid også på andre samlivsforhold, f. eks. et økonomisk og boligmæssigt fællesskab mellem søskende, hvor den efterlevende ofte kunne have et rimeligt krav på en mere omfattende arveret og evt. ret til at sidde i uskiftet bo. Også de forskellige arveafgiftssatser spiller ind i denne sammenhæng.

Separation og skilsmisse.

Forslagsstillerne anser det for nødvendigt at forklare proceduren ved opnåelse af separation og skilsmisse, navnlig derved at det afgørende bliver en ensidig beslutning fra en af parterne (eller en beslutning af parterne i fællesskab) om ægteskabets (eller det anerkendte faste samlivsforholds) opløsning. Der vil herved blive opnået en arbejdsmæssig lettelse for overvrigheden og domstolene, og proceduren vil blive langt hurtigere, men det væsentlige er, at situationen omkring ægteskabets opløsning vil blive mindre spændt og dramatisk, således at det gensidige had og den dybtgående bitterhed, som ofte kommer til at præge parterne, får færre muligheder for at fæstne sig. Ikke mindst hvor der er børn i ægteskabet, vil det være af afgørende betydning, at forældrenes fremtidige holdning til hinanden er nogenlunde tålelig. Hvis det ikke er tilfældet, bliver f. eks. sankvemsretten ofte en ulykke for børnene.

På den anden side må lovgivningen beskytte ægtefæller mod uoprettelige følger af forbigående konflikter. Den panikagtige ansøgning om skilsmisse, der efter den nugældende lovgivning kan støttes f. eks. på utroskab, fanger alt for ofte de pågældende i en situation, som omhyggeligere eftertanke ville have fået dem til at sky mere end noget andet. Forslagets lette adgang til separation af-

balanceres således af, at der kun er adgang til skilsmisse efter forudgående separation. Man undgår herved, at en paniksituation fastfryses, og man giver parterne mulighed for i forholdsvis ro at tage stilling til ægteskabets endelige opløsning eller genoptagelse. I det mindste på længere sigt vil en ordning af denne art vise sig at være ægteskabsbevarende — men således at ægteskaberne bevares af parternes frie vilje. (Der vil derimod ikke være nogen opgave for mæglingsinstituttet i den her foreslåede ordning).

Det følger af det omtalte princip, at alle paragraffer, der bygger på et skyldsynspunkt, bør udgå. Alle konflikter omkring ægteskabets opløsning må løses ud fra hensynet til de pågældendes fremtid, og dette hensyn kan næppe forenes med moralistiske opgør.

Reglerne om vilkårene ved ægteskabets opløsning er foreslået ændret radikalt derved, at hverken spørgsmålet om forældremyndighed over børnene eller spørgsmålet om underholdsbidrag kan afgøres uden om en retsafgørelse. Det er særlig vigtigt, at børnene ikke indgår som objekter i vilkårsforhandlingen, men der er også noget dybt utilfredsstillende ved de muligheder for afpresning af underholdsbidrag, der notorisk er til stede i øjeblikket.

Storfamilier.

Dannelsen af såkaldte „storfamilier“ er endnu et så nyt fænomen, at det vil være omsonst at lovgive detaljeret for dette område. Man kan endnu ikke vide, om denne samfundsform er af varighed, eller hvilke af de typer, der i dag findes, som har fremtiden for sig.

Der er derimod al mulig grund til at vente, at der kan opstå problemer, navnlig af økonomisk art, ved opløsningen af storfamilier, som har bestået i nogen tid, og der vil i så fald være brug for at få etableret et vist retsgrundlag for en sådan opløsning. Forslaget rummer derfor i kapitel 7 en adgang til registrering af storfamilier og med udgangspunkt i denne registrering et tilbud om bistand fra overøvrigheden i forbindelse med de pågældende storfamiliers opløsning.

Forslagets forhold til den øvrige lovgivning.

Det står forslagsstillerne klart, at et forslag af en art som det foreliggende ikke kan gennemføres uden samtidige ændringer i en række andre love, og at det i og for sig ville være rigtigst at udarbejde en samlet lov, hvori også loven om ægteskabets retsvirkninger og reglerne om ægtefællers arveret og uskiftet bo indgik. Man forbeholder sig senere at komme tilbage til disse spørgsmål.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser.

Til kapitel 1.

Der henvises til de almindelige bemærkninger foran.

Til kapitel 2.

Forslaget medtager ikke reglerne i ministerens forslag (min.fsl.) §§ 10 og 12, som der ikke skønnes at være rimeligt behov for.

Grupperne sindssyge og åndssvage er ikke tilstrækkelig klart defineret til, at bestemmelsen kan administreres uden anvendelsen af et betydeligt og helt ukontrollabelt skøn, og da der desuden er delte meninger om det rimelige i at formene alle, der kan bringes ind under disse kategorier, retten til at indgå ægteskab, vil det være rigtigere at slette bestemmelsen. I de tilfælde, hvor den sindssyge eller åndssvage er umyndiggjort, vil reglen i min.fsl. § 8, jfr. § 9 (dette forslags § 3), i øvrigt kunne anvendes.

Svogerskabsparagraffen er efter forslagsstillerens mening forældet, idet den udelukkende kan tjene til at forhindre formaliseringen af faktisk eksisterende samlivsforhold. Den risiko for „uro i familien“, som tidligere er blevet anført som begrundelse for reglens opretholdelse, vil med nutidens samlivsforhold ikke blive forøget ved reglens bortfald.

Til § 2.

Paragraffen erstatter min.fsl. §§ 6 og 7.

Ægteskabsalderen er her foreslået sat til 18 år såvel for mænd som for kvinder, så længe forældremyndighedens omfang er som i myndighedslovens § 18. Der vil således ikke mere blive krævet forældresamtykke til ægteskabsindgåelse i aldersgruppen 18-21 år eller tilladelse fra overøvrigheden, når mænd mellem 18 og 20 år vil indgå ægteskab.

På den anden side består der efter forslaget ingen mulighed for at kunne indgå ægteskab før det fyldte 18. år. Den eksisterende adgang for unge kvinder til med overøvrighedens tilladelse at indgå ægteskab før det fyldte 18. år er af mere end tvivlsom værdi. Den vil normalt blive anvendt i tilfælde, hvor kvinden er blevet gravid, og har så som hovedregel alene „legitimering“ som mål. De således indgåede ægteskaber er i de fleste tilfælde lidet holdbare, og de indebærer som oftest en ekstra belastning for den unge kvinde. Reglens bortfald vil betyde en reel beskyttelse af de unge mod presset fra deres omgivelser.

Til § 3.

Paragraffen svarer til min.fsl. §§ 8-9 med rent redaktionelle ændringer.

Til § 4.

I forhold til min.fsl. § 11 er forbuddet mod ægteskab mellem søskende udgået. Forbuddet har antagelig kun praktisk betydning i et forsvindende antal tilfælde, og blandt disse vil forbuddet ofte synes helt urimeligt. Det gælder således, hvor halvsøskende, der er opvokset hver for sig, måske uden at have kendt hinandens eksistens, i voksen alder træffer hinanden og ønsker at indgå ægteskab. De eugeniske indvendinger, som tidligere blev gjort gældende over for sådanne situationer, vil næppe nogen tillægge videnskabelig vægt i vore dage, og motiveringen kan herefter alene hvile på en moralsk formulering frygt for incest. Paragraffen forudsætter selvsagt en tilsvarende ændring af straffelovens § 210.

Til § 5.

Paragraffen er kun redaktionelt forskellig fra min.fsl. § 13.

Til § 6.

Ændringerne i forhold til min.fsl. § 14 er konsekvenser af nærværende forslags § 22.

Til § 7.

Det synes ikke rimeligt, at parternes pligt til at afgive „børneerklæring“ skal begrænses til „udenomsbørn“. Den kvindelige part vil, som min.fsl. er formulere, kunne fortie en graviditet og senere hævde, at fortilsen skyldtes, at brudgommen var barnefaderen. Det er bedst, at enhver tvivl på dette område bliver åbenbar, inden ægteskabet indgås. I øvrigt svarer paragraffen til min.fsl. § 15.

Til §§ 8-14 som helhed.

Paragrafferne svarer til kapitel 3 i min.fsl. Den væsentligste forskel mellem de to forslag består i, at adgangen til kirkelig vielse er bortfaldet i nærværende forslag, medens adgangen til kirkelig velsignelse er opretholdt. Ændringen giver sig i øvrigt det sproglige udslag, at ordet vielse er erstattet af bevidnelse, dels fordi ordet vielse egentlig kun med rette kan benyttes om den kirkelige handling, dels fordi ordet bevidnelse understreger, at den ægteskabsstiftende akt er parternes gensidige løfte om; at ville indgå ægteskab, medens myndighedernes funktion er af rent registrerende, bevislighedsskabende art.

Til § 8.

Paragraffen er kun redaktionelt forskellig fra min.fsl. § 16.

Til § 9.

Paragraffen er identisk med min.fsl. § 17.

Til § 10.

Stk. 1 er kun redaktionelt forskellig fra min.fsl. § 22.

Stk. 2 svarer til min.fsl. § 19, stk. 2. Sætningen i min.fsl. om de anerkendte trossamfund er udeladt som formentlig overflødig i betragtning af, at den kirkelige vielse foreslås afskaffet, og at såvel de anerkendte som de ikke-ankendte trossamfund uden videre har adgang til at foranstalte kirkelige velsignelsesakter (eller vielser med blot kirkelig betydning) i den form, som de måtte ønske.

Til § 11.

Paragraffen svarer til min.fsl. § 23. Den eneste realitetsforskel består i, at attestens gyldighed foreslås begrænset til tre måneder. Risikoen for, at ægteskabsbetingelserne faktisk ikke mere er opfyldt på ægteskabsindgåelsens tidspunkt, bør formindskes mest muligt, og der synes ikke at være nogen reel årsag til, at gyldighedsperioden skal være længere, end det her foreslædes.

Til § 12.

Paragraffen svarer til min.fsl. § 24 med redaktionelle ændringer.

Til § 13.

Paragraffen er kun redaktionelt forskellig fra min.fsl. § 25.

Til § 14.

I forhold til min.fsl. § 26 er alene foretaget de ændringer, der har sammenhæng med, at den kirkelige vielse ikke opretholdes.

Til kapitel 3.

Kapitlet svarer til kapitel 4 i min.fsl. Afvigelse er i det væsentlige af redaktionel art.

Til § 15.

Paragraffen er kun redaktionelt afvigende fra § 27 i min.fsl.

Til § 16.

Paragraffen svarer til § 28 i min.fsl. med tre realændringer:

a) „Fejltagelser“ er udeladt som omstødelsesgrund som formentlig overflødig, idet der normalt enten vil være tale om ugyldighed efter § 13 eller om, at en af de under 1), 2) eller 3) nævnte omstødelsesgrunde samtidig er for hånden.

b) Betingelserne for, at svig skal kunne være omstødelsesgrund, er forenklet og samtidig gjort mere eksakte, derved at der tales om „grov“ vildledning, mens de mere moralistiske formuleringer,

F. t. l. om faste samlivsforhold og deres opløsning.

der ikke vedrører svigens karakter som mere eller mindre grov, men derimod rettens overvejelser over, under hvilke omstændigheder folk bør indgå ægteskab, er udeladt.

c) Fristen for anlæggelse af omstødelssager er nedsat fra tre til et år, idet der må være behov for at få omstødelssagerne afviklet så hurtigt som muligt efter ægteskabets indgåelse, ligesom bevisvanskelighederne stiger stærkt med tiden.

Til § 17.

Paragraffen er identisk med § 29 i min.fsl.

Til § 18.

Paragraffen svarer til § 30 i min.fsl.

Således som de til paragraffen svarende regler hidtil har været formuleret, har de givet retten mulighed for at fastsætte godtgørelsen ved omstødelse ud fra et bodssynspunkt. Dette synes ikke rimeligt, hvis man som forlagsstillerne ønsker at afdramatisere og afspænde de personlige konflikter, der kan opstå i familieforhold. Der er derimod stadig god brug for en adgang til at yde erstatning efter almindelige erstatningsregler.

Til § 19.

Paragraffen modsvarer § 31 i min.fsl.

Den adskiller sig fra denne derved, at der også i de tilfælde, hvor den ene ægtefælle er død, inden omstødelse er sket, skal gennemføres en egentlig omstødelssag, for at den efterlevende ægtefælle eller arvingerne kan kræve skiftelovens § 69 bragt til anvendelse eller få erstatning efter § 18. Det synes ikke rigtigt at lade omstødelsevirkninger indtræde i tilfælde, hvor der ikke foreligger en omstødelsesdom. En sådan omstødelssag må fremmes mest muligt, hvorfor fristen for anlæggelse er sat til tre måneder efter dødsfaldet. Etårsfristen i § 16, stk. 2, gælder også i disse tilfælde.

Til § 20.

Paragraffen adskiller sig kun redaktionelt fra § 32 i min.fsl.

Til kapitel 4.

Der henvises for kapitlet som helhed til de almindelige bemærkninger foran.

Til § 21.

I stk. 1 defineres de par, som vil kunne kræve deres samlivsforhold anerkendt af overøvrigheden, alene ved deres alder og samlivsforholdets varighed. Det er derimod ikke nogen betingelse, at parterne er af forskelligt køn.

Det er anset for rimeligt at kræve, at begge personer er over 21 år, når samlivsforholdet søges anerkendt, idet der dels næppe er samme reelle interesse i samlivsforholdets anerkendelse, når parterne er yngre end 21 år, dels erfaringsmæssigt er så betydelig risiko for, at forbindelser, der sluttes i de yngste år, ikke er holdbare, at man ikke skal opmuntre til en formalisering af dem. Man kan vist er treårsfristen, der bygger på skilsmisstatistikens påvisning af, at stabiliteten i ægteskaber synes væsentligt større, efter at de har gennemløbet de første to-tre år, i sig selv en vis garanti for, at de anerkendte samlivsforhold kan ventes at blive forholdsvis stabile, men dette har dog næppe samme gyldighed for de yngste grupper som for noget ældre.

Ved forslaget udarbejdede har man ved „afbrydelser af længere varighed“ tænkt på sådanne afbrydelser af mere end to-tre måneders varighed, der skyldes uoverensstemmelser mellem parterne, mens f.eks. afbrydelser, der skyldes, at en af parterne har været bortrejst af hensyn til beskæftigelse eller uddannelse, alene kan tillægges betydning, når de har udgjort en ret stor del af den periode, i hvilken samlivsforholdet påstås at have eksisteret.

De øvrige betingelser — som alene får betydning, såfremt den ene modsætter sig anerkendelsen af samlivsforholdet, og anerkendelsen herefter skal afgøres ved dom, jfr. stk. 2 — er opregnet i stk. 3. Det kan efter omstændighederne være tilstrækkeligt, at en af betingelserne er opfyldt, men i øvrigt vil retspraksis blive af væsentlig betydning på dette område. Det bemærkes, at der ikke er noget krav om forekomsten af seksuelt samliv som betingelse for anerkendelse, og at dette moment ikke bør have betydning ved sagernes afgørelse. Et fast seksuelt forhold kan altså ikke anerkendes efter disse regler, medmindre mindst en af de tre i stk. 3 opregnede betingelser samtidig er opfyldt.

Af de betingelser, der skal være opfyldt, for at man kan indgå ægteskab, er enkelte af en sådan art, at de også bør være opfyldt, for at et fast samlivsforhold kan anerkendes. Der henvises derfor i stk. 4 til §§ 4-6. Derimod ses der ikke at være grund til at udelukke de umyndiggjorte fra at få et fast samlivsforhold anerkendt, og „børnerklæringen“ i § 7 forekommer meningsløs i denne sammenhæng.

Henvisningen til §§ 4-6 må medføre, at en anerkendelse efter § 21 må kunne omstødes, såfremt den er foretaget i strid med § 4 eller § 6, jfr. § 15. Derimod kan der selvsagt ikke ske omstødelse efter § 16.

Til § 22.

Selv om formålet med at indføre anerkendelse af ægteskabslignende forhold er at ligestille disse forhold med ægteskaber så langt, som det overhovedet er muligt, har det ved forslaget udarbejdelse ikke været muligt at gennemgå den øvrige lovgivning så nøjagtigt, at det med sikkerhed kan siges, at en sådan ligestilling uden videre kan gennemføres overalt. Et detaljeret oversyn af alle lovbestemmelser om ægteskabets retsvirkninger vil derfor blive nødvendigt.

Til § 23.

Der henvises til bemærkningerne til kapitel 7 om storfamilier. Når der ikke kan kræves anerkendelse af samlivsforhold inden for en storfamilie, men meget vel indgås ægteskab mellem to storfamilie-medlemmer, hænger det sammen med, at § 21 giver en af parterne i et samlivsforhold ret til at kræve dette anerkendt, evt. mod den andens protest. I en storfamilie er der formentlig — men dette vil naturligvis afhænge af den enkelte storfamilies struktur — næppe et så klart og isoleret partforhold, at det er rimeligt at anerkende det efter § 21.

Derimod kan der være grund til at tage hensyn til den tid, som to personer har tilbragt i storfamilien, ved afgørelsen af, om det faste samlivsforhold har bestået i de i § 21 nævnte tre år.

Til kapitel 5.

For kapitlet som helhed henvises til de almindelige bemærkninger foran.

Til § 24.

§§ 33 og 34 i min.fsl. er erstattet med en generel adgang til separation, såfremt blot den ene ægtefælle ønsker det. Der bliver altså for fremtiden ikke nogen prøvelse af, om visse separationsbetingelser er opfyldt. Den administrative lettelse herved er ikke uvæsentlig.

Til §§ 25-26.

Paragrafferne er identiske med §§ 35-36 i min.fsl.

Til § 27.

Paragraffen svarer til § 37 i min.fsl., idet fristen dog er nedsat fra tre til to år, og kravet om, at samlivets ophævelse skal skyldes uoverensstemmelse, er udeladt. Ændringen må ses i sammenhæng med den lettere adgang til separation, der er givet i nærværende forslags § 24.

Der er herefter ikke behov for regler af den art, som er givet i §§ 38-39 i min.fsl.

Til § 28.

Paragraffen er kun redaktionelt forskellig fra § 40 i min.fsl.

Til § 29.

Paragraffen svarer til § 46 i min.fsl. Afvigelserne følger dels af ændringerne i reglerne om adgang til separation og skilsmisse, dels af at der efter nærværende forslag aldrig kan træffes aftaler mellem ægtefællerne om forældremyndigheden over børnene eller om underholdsbidrag, jfr. nærværende forslags kapitel 6.

Til § 30.

Paragraffen svarer til § 48 i min.fsl. med en tilføjelse, som forårsages af den under bemærkningerne til § 29 omtalte ændring af rammen for ægtefællernes aftaler.

Til kapitel 6.

Til § 31.

Paragraffen svarer til § 49 i min.fsl. med den ændring, at det her foreslås, at spørgsmålet om bidragspligt altid skal tages op til ny afgørelse i forbindelse med skilsmissen.

Til § 32.

Paragraffen erstatter §§ 50-52 i min.fsl. Spørgsmålet om forældremyndigheden over børnene bliver efter forslaget altid genstand for en retsafgørelse, og denne skal udelukkende tage hensyn til børnenes tarv. Der kan således ikke tages noget særligt hensyn til forældrenes ønsker, og den traditionelt bestemte regel om, at forældremyndigheden over børn under to år i almindelighed bør tillægges moderen, udgår. Forslagsstillerne anser det for at være af største betydning for børnene og for disses fremtidige forhold til forældrene, at børnene ikke bliver et handelsobjekt i forbindelse med opgøret omkring ægteskabets opløsning, og at retten kan træffe den altid meget vanskelige afgørelse uafhængigt af hensyn til andre end børnene selv.

Til § 33.

Paragraffen erstatter §§ 53-54 i min.fsl. Også på dette område erstattes aftaler mellem parterne i alle tilfælde af en retsafgørelse, således at enhver risiko for afpresning fra den ene parts side i forbindelse med afgørelsen om bidragspligt fjernes. Der vil kun kunne fastsættes bidragspligt, når der fremsættes en udtrykkelig begæring herom fra den ene parts side. Da spørgsmålet om bidragspligt ikke må berøres under vilkårsforhandlingerne, kan det formentlig sikres, at heller ikke dette spørgsmål bliver et handelsobjekt.

Af de i min.fsl. opregnede momenter i forbindelse

med afgørelsen om bidragspligt er enkelte udeladt eller ændret. Der er således ikke fundet anledning til at opretholde formuleringen om, at „et tilstrækkeligt underhold“ skal fastsættes under hensyn til vedkommendes „livsvilkår“. Den hidtidige formulering synes at indicere, at der kan tages særlige hensyn til personer, der stammer fra mere velstillede kredse. Den formentlig nødvendige differentiering må i tilstrækkeligt omfang kunne støtte sig på den bidragydendes individuelle evne til at udrede bidragene. Der synes ej heller grund til at opretholde bestemmelsen om, at der skal tages hensyn til ægteskabets varighed, idet denne, i det omfang den kan have en vis rimelighed, må være dækket af hensynet til den bidragsskendes evne til selv at skaffe sig et tilstrækkeligt underhold. Endelig er den bodsprægede regel om den, der må antages at have „forårsaget separationen eller skilsmissen“, udeladt, da den pålægger retten en opgave som moralsk domstol, der dels er principielt uløselig i mange tilfælde, dels er lidet egnet til at bidrage til afspændingen af den personlige konflikt omkring ægteskabets opløsning.

Til § 34.

Paragraffen svarer til § 55 i min.fsl. med en væsentlig ændring. Bidragspligten bortfalder nemlig efter forslaget ikke alene, når den berettigede indgår nyt ægteskab, eller et fast samlivsforhold anerkendes, hvilket tidligst kan ske efter tre års forløb, men allerede når et fast samlivsforhold af en art, der senere vil kunne anerkendes, påbegyndes. Det er åbenbart urimeligt, at bidragspligten skal fortsætte i tilfælde, hvor den berettigede faktisk er indtrådt i nyt ægteskabslignende forhold. Selv om parterne i et nyt forhold ikke har indbyrdes forsørgelsespligt, så længe forholdet ikke er anerkendt, vil den økonomiske situation normalt være af en sådan art, at det er meningsløst, at en tidligere ægtefælle skal fortsætte med at yde bidrag. Det vil være hensigtsmæssigt, at bidragspligtens bortfald i disse tilfælde konstateres ved dom, jfr. § 35.

Til § 35.

Paragraffen erstatter §§ 56-57 i min.fsl. Afvigelse skyldes dels, at der efter nærværende forslag ikke er adgang til at træffe aftaler om underholdsbidrag, dels at det er fundet rigtigt at erstatte de begrænsende udtryk „væsentligt forandrede forhold og særlige grunde i øvrigt“ med det enklere „forandrede forhold“. Der vil efter forslagsstillernes opfattelse så ofte være tale om forandringer, der bør medføre ændring af afgørelsen om bidragspligt, at

en formulering, der gør sådanne ændringer til undtagelser, kan virke urimelig.

Til §§ 36-38.

Paragrafferne er identiske med §§ 58-60 i min.fsl.

Til §§ 39-40.

Paragrafferne er kun redaktionelt forskellige fra §§ 61-62 i min.fsl.

Til kapitel 7.

Der henvises til de almindelige bemærkninger foran.

Til kapitel 8.

Til § 44.

Paragraffen er identisk med § 63 i min.fsl.

Til § 45.

Da den kirkelige vielse ikke er opretholdt ved nærværende forslag, har man fundet det rigtigt at præcisere paragraffens indhold, der reelt ikke afviger fra § 64 i min.fsl.

Til § 46.

I forhold til § 65 i min.fsl. indeholder paragraffen en ændring. Da der ved nærværende forslag gives hver enkelt af ægtefællerne en mere udstrakt adgang til at kræve separation eller skilsmisse, er det anset for rimeligt på lignende måde at give hver af ægtefællerne ret til at kræve, at den nye lovs regler skal anvendes. Såfremt denne ret ikke blev givet, ville der være en uønskeligt stor forskel mellem vilkårene for de ægtepar, der har indledt ægteskabets opløsning før lovens ikrafttræden, og de ægtepar, der venter til efter lovens ikrafttræden.

Til § 47.

Paragraffen er identisk med stk. 1 og 2 i § 66 i min.fsl. Stk. 3 er udeladt som uforeneligt med de øvrige regler i nærværende forslag.

Til § 48.

Paragraffen erstatter §§ 67 og 68 i min.fsl.

Efter min.fsl. ville aftaler vedrørende bidragspligt og andre vilkår, der er indgået før lovens ikrafttræden, kun kunne ændres ved dom efter den tidligere lovs regler. En så omfattende begrænsning af domstolens adgang til at omstøde urimelige aftaler forekommer ikke hensigtsmæssig eller stemmende med billighed. Hensynet til aftalefriheden, som ligger bag min.fsl., må vel veje tungt, men der kan

meget vel tænkes tilfælde, hvor forudsætningerne for den oprindelige aftale eller omstændighederne ved aftalens indgåelse er af en sådan art, at det er åbenbart rimeligt at tilsidesætte aftalen.

Det er derimod klart, at der i betragtning af den tidligere lovgivnings regler, som lå bag de ældre aftaler, må stilles væsentligt strengere krav til de momenter, der påberåbes, hvis en ældre aftale forlanges ændret, end i en sag, der vedrører en separation eller skilsmisse efter den nye lovs regler.

Til § 69 i min. fls.

Til § 70 i min. fls.

Til § 71 i min. fls.

Til § 72 i min. fls.

Til § 73 i min. fls.

Til § 74 i min. fls.

Til § 75 i min. fls.

Til § 76 i min. fls.

Til § 77 i min. fls.

Til § 78 i min. fls.

Til § 79 i min. fls.

Til § 80 i min. fls.

Til § 49 i min. fls. Paragraffen svarer til § 69 i min. fls., med den ændring, at kapitel I i den hidtidige ægteskabslov (forlovelseskapitlet), der ikke er optaget i nærværende forslag, foreslås bevaret i et overgangsår.

Til § 50 i min. fls. Paragraffen er identisk med § 70 i min. fls.

Til § 51 i min. fls.

Til § 52 i min. fls.

Til § 53 i min. fls.

Til § 54 i min. fls.

Til § 55 i min. fls.

Til § 56 i min. fls.

Til § 57 i min. fls.

Til § 58 i min. fls.

Til § 59 i min. fls.

Til § 60 i min. fls.

Til § 61 i min. fls.

Til § 62 i min. fls.

Til § 63 i min. fls.

Til § 64 i min. fls.

Til § 65 i min. fls.

Til § 66 i min. fls.

Til § 67 i min. fls.

Til § 68 i min. fls.

Til § 69 i min. fls.